

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2010

**Со трудови од научно-стручниот собир на тема
„Улогата на музиката во образовниот процес“**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ**

За издавачот:

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Емилија Јаневиќ - Ивановска
доц. д-р Илчо Јованов
доц. Антонијо Китановски

Издавачки совет:

доц. д-р Илчо Јованов
проф. д-р Милица Шкарик
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Редакциски одбор:

проф. д-р Милица Шкарик
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Главен уредник:

проф. д-р Милица Шкарик

Одговорни уредници:

проф. д-р Милица Шкарик
доц. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
асс. м-р Ленче Насев

Јазично уредување:

Даница Гавриловска-Атанасовска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Печати:

Печатница „2-ри Август“ - Штип

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за музичка уметност
бул „Крсте Мисирков“ бб
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Проф. д-р Милица ШКАРИЌ

Музичкиот развој и улогата на музичкото образование кај децата до 10-годишна возраст..... 7

Доц. д-р Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА и проф. д-р Аида ИСЛАМ

Улогата на музичката едукација во функција на спроведување на предметот Музичко образование во одделенската настава 13

М-р Дуња ИВАНОВА

Мултиапликативната примена на музиката во воспитно-образовниот третман на децата 21

Доц. м-р Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА

Стручниот профил на дипломиран музички теоретичар – педагог 29

М-р Викица КОСТОСКА-ПЕНЕВА

Наставникот по музичко образование како фактор за успешно изучување на музички инструменти во основните училишта 33

М-р Дирона СОКОЛОВСКА

Улогата на музичкиот педагог во креирањето на музичката средина во детските градинки..... 43

Асс. м-р Ленче НАСЕВ

Предметот Музичко образование во рамките на основното образование 59

Лариса ЖУЛИНА-МИТОВСКИ

Улогата на музиката во образовниот процес..... 63

М-р Мирјана ШУЛАЈКОВСКА

Хорот „Пиколо” – дел од музичкото образование на учениците 71

Доц. м-р Гоце ГАВРИЛОВСКИ

Специфичности во работата со надарени ученици – дефинирање и идентификација 77

Доц. м-р Марјан ЈАНКОСКИ

Примената на народните инструменти во одделенската и предметната настава 85

Прилози 91

ПРЕДГОВОР

Факултетот за музичка уметност во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“. Оваа институција годинава одбележа три години од своето постоење и во овој краток временски период веќе располага со добра кадровска и просторна екипираност.

Поволните услови за работа и ентузијазмот на претежно младиот наставен кадар, придонесоа за развивање на желба поволно да се влијае врз музичкиот развој и култура на популацијата на територијата на цела Република Македонија. Поради ова на 9 февруари 2010 се одржа првиот научно-стручен собир на оваа институција на тема *Улогата на музиката во образовниот процес*. Целта на овој собир беше да се направи детална анализа на состојбите на музичкото образование во предучилишното воспитување, основното и средното образование и да се укаже на можните начини преку кои тоа може и треба да се подобри во нашата држава.

Факултетот за музичка уметност во Штип ќе продолжи и во иднина да биде еден од главните промотори на музичката култура во државата, ќе поттикнува и извршува научно-истражувачка дејност и ќе се залага за квалитетно музичко образование на сите нивоа. Во тие рамки, ова прво издание на Годишниот зборник претставува почеток на овие процеси.

Од главниот уредник

УЛОГАТА НА МУЗИЧКИОТ ПЕДАГОГ ВО КРЕИРАЊЕТО НА МУЗИЧКАТА СРЕДИНА ВО ДЕТСКИТЕ ГРАДИНКИ

Вовед

Детските градинки во Македонија се установи за згрижување и воспитување на деца на возраст од осум месеци до шест години. Како установи во кои детето минува поголем дел од денот, тие ја имаат главната улога во севкупниот детски развој. Овие институции работат по детално осмислена и соодветна на возраста наставна програма (Основи на програмата за воспитно - образовна работа со деца од предучилишна возраст во јавните детски градинки, 2007), која е втемелена врз стандардите за рано учење и развој кај деца на возраст од 0 до 6 години (Ран детски развој - стандарди за рано учење и развој кај деца од 0 до 6 години, 2008) поставени од страна на Владата на Република Македонија, како дел од стратегијата за развој на образованието на Р. Македонија (Национална програма за развој на образованието во Р. Македонија, 2005-2015). Целта на овој програмиран образовен процес во предучилишното образование и воспитание е да се создаде психофизички здрава и интелектуално развиена единка.

Покрај повеќето наставни содржини и слободни активности, составен дел од предучилишното образование и воспитание е и музиката. Таа се практикува како наставна содржина со свои цели и задачи, но и како составен дел на сите активности за време на целодневниот престој на децата во градинката и е насочена кон создавање пријатна атмосфера, поттикнување позитивни емоции и ведро расположение кај децата. За креирањето на квалитетната музичка средина во детските градинки е задолжен музичкиот педагог.

Состојбата поврзана со невработеноста на музички педагози во детските градинки во последните години наведува на размислувања за можноста на споменатото позитивно делување на музиката врз развојот на децата во вакви услови. Законските регулативи не ги обврзуваат раководните лица на детските градинки да ангажираат музички, ликовен и друг стручен кадар. Според тоа, одговорноста и иницијативата за овој сегмент од образованието на децата е во рацете на локалните власти и менаџерските тимови на градинките. Непостоењето на законска обврска за вработување на музички педагози во последните години доведе до

намалување на стручниот музички кадар во градинките, а некаде и до целосно отстранување на ова работно место. Поради овие причини, може да се каже дека децата од детските градинки каде не се вработуваат музички педагози, не ги добиваат оптималните услови за нивниот психофизички развој.

Во Националната програма за развој на образованието на Република Македонија, 2005-2015 година, се истакнува дека: *„Раниот детски развој ќе претставува еден од приоритетите на Владата на Република Македонија а помошта од граѓанскиот сектор во реализација на оваа цел ќе биде драгоцена“*. Во истиот програмски документ, во делот за клучни подрачја за интервенција, инструменти и очекувани резултати, се вели: *„потребно е да се зголеми застапеноста на стручните соработници: музички, ликовен педагог и други стручни соработници, бидејќи нивниот број е незначителен“*.

Како резултат од согледувањата на состојбите во предучилишното образование, претставени во Националната програма за развој на образованието 2005-2015, веќе во 2007 година е усвоен програмскиот документ - „Основи на програмата за воспитно-образовна работа со деца од предучилишна возраст во јавните детски градинки“ („Службен весник на РМ“ 2007, бр.125:10), а во 2008 година се изготвени „Стандардите за рано учење и развој кај деца од 0 до 6 години“. Овие програмски документи создадоа квалитетна теориска база за реализирање на воспитно-образовниот процес во детските градинки. Во однос на практичната реализација на зацртаните цели и содржини по предметот Музичко воспитание, нашите претпоставки се дека подобри услови за квалитетно спроведување на целите на музичкото воспитание нудат градинките каде работи музички педагог, отколку оние каде не работи, односно каде музичкото воспитание го реализираат воспитувачите на групите. Оттаму, цел на ова истражување е да ја претстави музичката средина во детските градинки преку согледување на количината и квалитетот на музичките стимули (восприеманата и изведуваната музика, разните музички активности) за време на престојот на децата во градинката и улогата која ја има музичкиот педагог во креирањето на музичката средина во истите.

Предмет на истражувањето

Предмет во ова истражување е споредба на музичката средина во детската градинка во која работи музички педагог и детската градинка во која тој не работи. Музичкото опкружување го согледаваме преку мерење на количината на музички стимули кои ги примаат децата за време на целодневниот престој во градинката и преку согледување на

квалитетот на истите споредено со стандардите поставени во тогаш актуелната наставна програма за предучилишно воспитание и образование (Програма за воспитно-образовна дејност во предучилишното воспитание и образование, 1982).

Двете категории - количината и квалитетот на музичките стимули како показатели за музичкото опкружување во детските градинки ги согледаваме на следниов начин:

Количината на музичките стимули ја измеривме преку:

- мерење на времетраењето на поединечните активности поврзани со музиката;
- сумирање на поединечното и вкупното времетраење на секоја од овие активности во текот на една недела;
- приказ на фреквенцијата на појавата на музиката во активното време на престој во градинката.

Квалитетот на музичките стимули кои децата ги примаат за време на својот престој во градинката беше согледан преку неколку категории и тоа:

- вид, цел и намена на разните активности во кои се применува музиката;
- употреба на музички нагледни средства;
- опис на музичкиот материјал;
- појава на детски реакции како резултат на музичкото опкружување.

Метод

Во истражувањето беше применет методот на набљудување. Набљудувањето беше изведено преку забележување на потребните податоци во база која претставуваше *протокол за набљудување*. Тој содржеше полиња за внесување на неколку податоци и тоа:

- почеток на активноста;
- крај на активноста;
- времетраење на активноста;
- број на учесници;
- тек на активноста (водена, слободна);
- улога на музиката во активноста (главна, помошна);
- вид на музичка активност (слушање, пеење, танцување, свирење, музичка игра, творење);
- цел на активноста (стекнување знаења, создавање навики и вештини, поттикнување расположение, релаксација, раздвижување);

- опис на музичкиот материјал (нов, стар);
- вид на музика (тип според изведбата, жанр, тематика);
- вид на музички нагледни средства;
- детски реакции (иницијатива, спонтани реакции).

Популација

Поради остварување на целта на истражувањето, споредба на музичкото опкружување на градинките во кои работи музички педагог, наспроти оние во кои не работи, беше избрана по една градинка-претставник на двете претставени категории на градинки и тоа:

1. Детска градинка „13 Ноември“ – РЕ „Јасмин“ во Општина Центар, каде вршител на должноста музички педагог е г-ѓа Ружица Бицовска (раководител на објектот „Јасмин“), а која дејноста на музички педагог ја извршува на доброволна основа;
2. Детска градинка „11 Октомври“ - РЕ „Ташко Караца“ во Општина Бутел, во која не е вработен музички педагог, ниту постои вршител на дејноста од редот на вработените.

Двете детски градинки поседуваат детски музички инструменти, пијанино и аудио и видео технички помагала.

Време на истражувањето

Истражувањето беше спроведено со следење на работата на групите во текот на една работна недела во следниве временски термини:

- Детска градинка „13 Ноември“ - од 11 до 15 септември 2006 година;
- Детска градинка „11 Октомври“ - од 18 до 22 септември 2006 година.

Набљудувањето беше извршено врз, во тогашно време, средната возрасна група кај двете истражувани градинки, која беше составена од деца меѓу 4 и 5-годишна возраст.

Набљудувањето се вршеше во занималните на овие групи од 7.30 до 15.30 часот, секој ден, и на просторот во кој децата престојуваша во текот на целата работна недела. Во пресметувањето на резултатите учествуваше само активното време на децата, од 7.30 до 12.30 часот и од 14.30 до 15.30 часот. Времето од 2 часа во кое децата одмораат не учествуваше во пресметувањата поврзани со времетраењето на музичките активности. Истражувањето беше изведено од авторот, а како поддршка во набљудувањето беше користена видеокамера, марка „канон“, тип УЦ - 8000, со чии снимки се вршеше подетална анализа на податоците.

Резултати

Преку резултатите од истражувањето дознавме за количината и квалитетот на музичките стимули кои децата ги восприемаат преку разновидните музички и не-музички активности. Нив ги претставуваме за двете испитани градинки, паралелно. Заради прегледност на табелите, ќе користиме симболи кои ја означуваат соодветната градинка:

✓ - за детска градинка со музички педагог и

× - за детска градинка без музички педагог.

Сите резултати ќе бидат претставени во единица мерка за времетраење и во проценти.

Времетраење на музичките активности

Во табелите бр. 1 и 2 се претставени резултатите добиени за количината на активности во кои учествува музиката претставени за секој ден од истражувањето, како и за вкупната количина во однос на неделниот активен престој на децата во детските градинки.

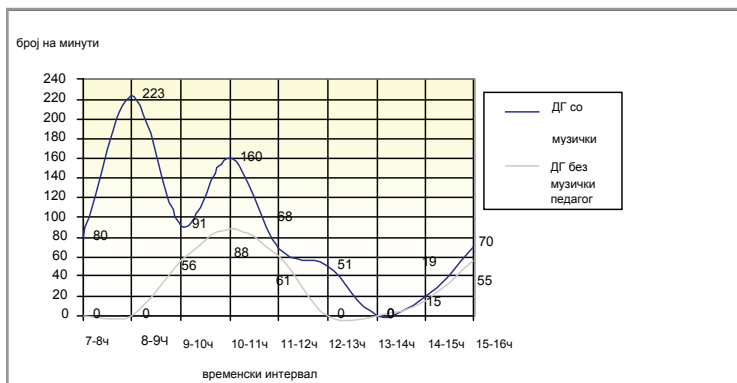
Табела 1. Неделен распоред во минути

неделен распоред во минути	×	✓
понеделник	51	212
вторник	23	146
среда	21	163
четврток	73	134
петок	107	107
вкупно	275 мин.	762 мин.

Табела 2. Учество на музичките активности во вкупното активно време

учество на музичките активности во вкупното активно време	×	✓
активно време неделно	1800 мин.	1800 мин.
време со музички активности неделно	275 мин.	762 мин.
процент на учество во вкупното активно време	15%	42%

Резултатите кои се однесуваат на квантитетот на музичките активности покажаа речиси трикратно подолго време минато со музика во детската градинка со музички педагог. На графиконот 1 е претставена фреквенцијата на музичките активности во дневниот распоред на времето.

Графикон 1. Фреквенција на музичките активности во денот

На графиконот е видливо дека музичкиот педагог востановил принцип музиката да ги дочекува децата при нивното пристигнување, со цел да ги расположи и ја поттикне нивната активност. Следното високо ниво кореспондира со највисоката точка на активност во дневниот биоритам на детето и се наоѓа на средина помеѓу двата оброка - меѓу 10 и 11 часот. По времето за одмор, музиката се користи за испраќање на децата.

Насока, вид и цел на разните активности во кои се применува музиката

Насока на музичките активности: Разните активности во кои учествува музиката можат да содржат инструктивни елементи или да бидат водени од едукатор кој во случајов е воспитувачот на групата или музичкиот педагог. Во истражувањето ги добивме следниве резултати за насоченоста на музичките активности:

Табела 3. Насока на активноста

насока на активноста	x		✓	
водена од воспитувач	67 мин.	24%	92 мин.	12%
водена од музички педагог	/	0%	27 мин.	4 %
слободна	208 мин.	76 %	643 мин.	84 %
вкупно	275 мин.	100 %	762 мин.	100 %

Градинката со музички педагог посветува двојно повеќе време на инструктивниот елемент во музичките активности, отколку градинката без музички педагог. Тројно повеќе време заземаат слободните музички

активности кои подразбираат активности што децата ги восприемаат без одредени инструктивни насоки. Во оваа градинка се јавува и музичка активност водена од музичкиот педагог. Се работи за редовниот час по музичко воспитание кој се одржува еднаш неделно во траење меѓу 20 и 30 минути, а кој во градинката без музички педагог го одржува воспитувачот на групата. Овој час или наставна содржина е, всушност, фундаментот врз кој се гради музичката едукација на децата, но и на воспитувачите. Тие, ефектите од повеќегодишната работа на музичкиот педагог ги пренесуваат во секојдневната работа со децата во музичките активности. Затоа, улогата на музичкиот педагог во креирањето на музичката средина во градинките е повеќенасочна и далекусежна. Во табела 4 е претставен часот за музичка содржина со своите составни делови, одржан за време на ова истражување.

Табела 4. Час по музичко воспитание во средната група

	×	✓
место	занимална	сала со пијанино
време	9.15 - 9.38	9.33 – 10.00
траење	23 минути	27 минути
учесници	деца и воспитувач	деца, воспитувач и музички педагог
тема	деца во градинка	есен
активности	разговор, слушање, пеење, танцување	вежби за распевање, слушање, пеење, разговор, танцување, драматизација
композиции	„Весели деца“	„Жолти лисја“, „Есен“ и „Плодови зрели“
жанр	детска фестивалска песна од „Поточиња 2005“	детски дидактички песни со пијано придружба, компонирани од музичкиот педагог Ружица Бицовска
нагледни средства	касетофон	пијанино, кошници со есенски плодови, костими

На часот по музичко воспитание, кој го водеше музичкиот педагог, забележавме увежбано хорско пеење. На пеењето му претходеа вежби за дишење и распевање, придружени со мануелно прикажување на тонската висина од страна на децата. За време на музицирањето кај

децата забележавме спонтано формирање на мелодија во терцен сооднос со изведуваната. Овој начин на пеење не беше посочен од музичкиот педагог, ниту се слушаше во инструменталната придружба и затоа го сметаме за показател на високото ниво на музички развој кај децата. Темата на активноста беше во корелација со другите наставни теми кои ја обработуваа есента како годишно време. Како нагледни средства беа користени костими во вид на плодовите на есента и кошници полни со овошје и зеленчук.

Особено впечатливо е што користените песни за есента се компонирани од музичкиот педагог Ружица Бицоска за која веќе кажавме дека оваа дејност ја извршува како дополнителна и на доброволна основа кон постојната - раководител на градинката. Таа е комплетен автор на две и автор на музиката во третата композиција. Во градинката во која веќе пет години не работи музички педагог, часот со музичка содржина го одржува воспитувачот на групата. На часот децата учеа да пеат песна од детски фестивал во која текстот ги обработуваше причините поради кои децата одат во градинка. Песната беше еднаш слушната, потоа повторена со пеење два пати и на крајот уште еднаш испеана со танцување. Часот не содржеше распевање ниту какви било инструкции за дишењето, импостацијата на гласот, тонските висини или ритамот.

Вид на музичка активност: Во детските градинки музиката се восприема преку неколку активности. Нивната избалансирана употреба е основа за сестрано музичко образование на најмладите. Во табелата ги претставуваме резултатите за примената на секоја музичка активност во текот на истражувањето.

Табела 5. Вид на музичка активност

вид на музичка активност	x		✓	
слушање	142 мин.	52 %	596 мин.	78 %
танцување	70 мин.	25 %	89 мин.	12 %
пеење	33 мин.	12 %	70 мин.	9 %
музички игри	30 мин.	11 %	5 мин.	0.7 %
свирење	0	/	2 мин.	0.3 %
творење	0	/	0	/
вкупно	275 мин.	100 %	762 мин.	100 %

Доминантна активност е слушањето музика, која често се применува во пасивна форма или како фон на другите активности. Големата примена на слушањето музика во градинката со музички педагог го сметаме за поволна појава, бидејќи на секое квалитетно музичко образование треба да му претходи долго време на слушање.

Цел на музичките активности: Принципот на создавање пријатна атмосфера и расположение е, всушност, одраз на главната цел на музичкото воспитание во предучилишните установи - „да се создава ведро расположение, интерес и љубов кон музиката и нејзините изразни средства“ (Програма, 1982). Денес ведрото расположение и позитивната атмосфера се сметаат за основа на успешниот едукативен процес, но и услов за здрав психофизички развој на децата. Поради овие причини ги претставуваме и целите кон кои била насочена музичката активност.

Табела 6. Цел на музичката активност

цел на музичката активност	x		✓	
создавање расположение	97 мин.	35 %	571 мин.	74 %
раздвижување	62 мин.	23 %	89 мин.	12 %
релаксација	68 мин.	25 %	60 мин.	8 %
стекнување знаења	28 мин.	10 %	42 мин.	6 %
создавање вештини	20 мин.	7 %	/	/
вкупно	275 мин.	100 %	762 мин.	100 %

Резултатите покажуваат доминантно учество на музиката во создавање ведро расположение во градинката со музички педагог. За жал, во другата испитана градинка овој принцип сè уште не се применува.

Употреба на музички нагледни средства

Во следните табели се дадени податоците за количината и видот на нагледни средства кои се применуваат во работа на музичките активности:

Табела 7. Примена на нагледни средства

примена на нагледни средства	x	✓
ДА	81%	96%
НЕ	19%	4%
вкупно	100 %	100 %

Табела 8. Нагледни средства

нагледни средства	×	✓
ЦД - плеер	/	56%
касетофон	60%	4%
радио	40%	31%
музички инструменти	/	9%
вкупно	100%	100%

Градинката со музички педагог е повеќе опремена со нагледни средства. Таа поседува ЦД - плеер, касетофон и поголем број на музички аудио, видео и дигитални записи и детски музички инструменти. Овие се заедно сместени во „музичко катче“, кое е секогаш на располагање на децата. Тие често му пристапуваат поради остварување на некоја своја „музичка“ желба.

Опис на музичкиот материјал

Пропишаните стандарди за музиката која се применува во образованието на најмладите налагаат користење на разновиден по тип и жанровски изедначен музички материјал. Препорачани жанрови се уметничката, детската, музиката од матичниот фолклор и од светската музичка литература. Овој репертоар треба да придонесе за естетскиот развој на децата. Во следните табели се дадени сите аспекти кои се однесуваат на музичкиот материјал применет за време на истражувањето.

Број на композиции: За време на истражувањето ги сумиравме композициите кои беа слушани или изведувани од страна на децата во градинките.

Табела 9. Број на презентирани музички нумери во траење меѓу 1 и 5 минути

	×	✓
музички нумери во траење меѓу 1 и 5 минути	79	202

Табела 10. Изведувачки состав

изведба	×	✓
вокално-иструментална	81%	65%
иструментална	/	30%
вокална	19%	5%
вкупно	100%	100%

Сите композиции беа во траење меѓу една и пет минути. Нивниот број е скоро трикратно поголем во градинката со музички педагог.

Изведувачки состав: Резултатите во табелата 10 укажуваат дека инструменталната музика, воопшто, не се слуша во градинката без музички педагог. Во наредните табели ги прикажуваме поединечно формите применети во секој од трите типа на музика.

Табела 11. Вокална музика

вокална музика	×	✓
пеење песни	21 мин.	9 мин.
музички игри	30 мин.	/
песни за утринска гимнастика	/	22 мин.
ритмички обрасци за играње оро	/	2 мин.
хорска музика		3 мин.
вкупно	51 мин.	36 мин.

Во вокалниот тип на музика се забележува користење на музички игри со пеење кои се користат само во градинката без музички педагог. Се работи за традиционални бројалки, кои децата ги пеат додека се вртат во круг фатени за раце.

Табела 12. Инструментална музика

инструментална музика	×	✓
уметничка (класична) музика	/	201 мин.
инструментални народни ора	/	26 мин.
вкупно	/	227 мин.

Според резултатите од истражувањето класичната или уметничката музика зазема доволно простор во градинката со музички педагог. Од авторите на овој вид музика, децата најмногу сакаат да ги слушаат делата на Моцарт, Ј. Штраус, а при слушањето на оваа музика имаат создадено навика да слушаат со внимание. Особено голем интерес децата покажуваат кон играњето на традиционалните народни ора. Тие ги знаат основните чекори и често изразуваат желба за ваков вид музика кога сакаат да се движат.

Табела 13. Вокално-инструментална музика

вокално-инструментална музика	×	✓
песни од радио станици	90 мин.	235 мин.
песни од детски фестивали	134 мин.	232 мин.
детски песни со пијано придужба	/	32 мин.
вкупно	224 мин.	499 мин.

Најчесто користен тип според изведбата е вокално-инструменталната музика. Резултатите од истражувањето покажаа дека најголем процент на слушаната вокално-инструментална музика потекнува од радиостаниците и детските фестивали. И овој тип музика е двојно повеќе застапен во градинката со музички педагог.

Изучување на нов музички материјал: Во табела 14 се прикажани податоци за тоа во колкава мера на децата им се презентира нов музички материјал.

Табела 14. Опис на музичкиот материјал

опис на музичкиот материјал	×		✓	
презентација на нов материјал	113 мин.	41%	471 мин.	62%
повторување на познат материјал	162 мин.	59%	291 мин.	38%
вкупно	275 мин.	100%	762 мин.	100%

Презентацијата на нов музички материјал е четирикратно поголем во градинката со музички педагог.

Потекло на новиот музички материјал: Во табела 15 е даден детално новиот материјал со кој децата се запознаваа во текот на неделата на истражувањето.

Табела 15. Презентација на нов музички материјал

презентација на нов музички материјал	×		✓	
радиостаници	90 мин.	80%	230 мин.	49%
ЦД- класична музика	/	/	207 мин.	44%
ЦД- инструментални народни ора	/	/	23 мин.	5%
ЦД- музички дидактички материјал	/	/	11 мин.	2%
ЦД- детски фестивали	23 мин.	20%	/	/
вкупно	113 мин.	100%	471 мин.	100%

Радиостаниците како пренесувачи на нов музички материјал се најчесто присутни како фон на другите активности, а децата овој материјал го примаат пасивно. Класичната и народната музика се секогаш следени со внимание од децата во градинката со музички педагог. За жал, децата од другата градинка се среќаваат со нова музика само преку радиото или касета од некој детски фестивал кој дотогаш не бил слушан.

Музички жанрови: Во табела 16 ја претставуваме сумирано сета користена музика според жанрот на кој припаѓа.

Табела 16. Музички жанрови

музички жанрови	x		✓	
детска фестивалска	134 мин.	49%	232 мин.	30%
детска дидактичка	41 мин.	15%	55 мин.	7%
поп	90 мин.	33%	212 мин.	28%
новокомпилирана (етно-поп)	10 мин.	3%	20 мин.	3%
народна	0	/	36 мин.	5%
уметничка	0	/	207 мин.	27%
вкупно	275 мин.	100 %	762 мин.	100 %

Разновидноста на музичкиот материјал придонесува за градење на музичката култура и за развивање на естетското чувство кај децата. Според резултатите од истражувањето, градинката со музички педагог применува разновидна музика каде доминираат детската, уметничката и поп-музиката. Градинката без музички педагог применува само детска, поп и етно-поп музика.

Ваквата ситуација е условена од недостаток на нагледни средства, помошни дидактички материјали и сиромашна фонотека составена од две аудио касети од детски фестивали.

Појава на детски реакции како резултат на музичкото опкружување

Последниот сегмент од истражувањето се смета за најважен показател за успешноста на музичкиот педагог во креирањето на музичката средина во детските градинки. Главната цел на музичкото воспитание во градинките е: „да создаде љубов и интерес кон музиката“. Во нашето истражување сметавме дека остварувањето на оваа цел зависи од субјективните реакции на децата кон музиката – нивната иницијатива за музички активности и појавата на спонтани реакции кај нив како производ на богатата музичка средина.

Иницирање на музичките активности: Во табелата е претставено времетраењето на музичките активности кои за време на истражувањето биле иницирани од страна на децата или воспитувачот.

Табела 17. Иницирање на музичките активности

музичката активност започнала по иницијатива на:	x		✓	
воспитувачот	253 мин.	92%	628 мин.	82%
децата	22 мин.	8%	134 мин.	18%
вкупно	275 мин.	100%	762 мин.	100%

Во градинката со музички педагог шест пати повеќе минути на музички активности се одржани по иницијатива на децата. Во оваа градинка многу често децата бараат да играат оро, да изведат танц со кореографија под водство на воспитувачот, да цртаат со придружба од музика како фон или само да се раздвижат во ритмот на некоја брза песна. Во градинката без музички педагог децата побарале музика од детски фестивал како фон при цртањето на цртежи и при играње со играчки.

Детско спонтано изразување низ музика: Во табелата е дадено вкупното траење на музичките активности кои произлегле како спонтано детско изразување.

Табела 18. Спонтано детско изразување

спонтано детско изразување	x	✓
број на минути неделно	10 мин	127 мин
застапеност во вкупното време со музички активности	4%	17%

Спонтаното детско изразување е одраз на подолготрајна изложеност на децата на квалитетно музичко опкружување. Според резултатите, децата во градинката без музички педагог пројавиле спонтани музички реакции само во еден наврат. Се работи за спонтано потпевнување на песна од етно-поп жанрот, при цртањето цртеж со боици.

Форми на спонтани детски реакции на музика: Во табела 19 се претставени застапеноста и времетраењето на различните форми на спонтано детско музичко изразување.

Табела 19. Форми на спонтани детски реакции на музика

музички активности	×		✓	
играње оро	/		45 мин.	35%
свирење детски музички инструменти	/		36 мин.	28%
танц на музика од Моцарт	/		22 мин.	18%
танц на детски песни	/		15 мин.	12%
танц на поп музика	/		9 мин.	7%
пеене на етно-поп песна	10 мин.	100%	/	/
вкупно	10 мин.	100 %	127 мин.	100 %

Во градинката во која работи музички педагог, спонтаното детско музичко изразување се јави доста почесто и во повеќе форми во споредба со градинката во која не работи музички педагог. Особено омилена активност на децата беше спонтаното колективно играње оро и тоа во секоја ситуација кога децата ќе слушнат традиционална музика.

Заклучоци

Резултатите од истражувањето посочија повеќе елементи кои придонесуваат за оптимален психофизички развој на децата кои ја посетуваат градинката во која работи музички педагог. Во оваа градинка резултатите покажаа:

1. Примена на музичките активности во 42% од вкупното активно време;
2. Трикратно повеќе минато време со музички активности отколку во градинката без музички педагог;
3. Висока музичка обученост на воспитувачкиот кадар;
4. Разновидна и повеќеенаменска употреба на музиката во градинката;
5. Богат фонд и примена на нагледни средства и дидактички материјали;
6. Содржински богат и професионално воден час со музичка содржина;
7. Жанровска и содржинска разновидност на музичкиот материјал;
8. Примена на уметничка, традиционална и инструментална музика;
9. Поттикнување на иницијативата и креативноста на децата за спонтано музичко креативно изразување;
10. Постоење музичко катче наменето за децата.

Имајќи ги предвид овие резултати, може да се заклучи дека музичкиот педагог е клучен фактор во креирањето квалитетна музичка средина во детските градинки. Во таа смисла, сите аспекти на истражувањето посочуваат на важноста од ангажирањето на стручно оспособен музички кадар во системот на предучилишно воспитание и образование. Само овој кадар може потполно да ги реализира барањата од наставната програма и да даде квалитетен придонес кон правилниот психофизички развој и градење позитивни квалитети на детската личност. Улогата на музичкиот педагог во раното образование добива на значење и преку истражувањата на еминентниот научник Едвин Гордон, кој докажал дека музичките способности кај детето доживуваат прогресивен развој во неговите најрани години од детството, а се стабилизираат на ориентациона возраст од 9 години (Gordon, 2003). Со тоа, работата на музичкиот педагог врз создавање на квалитетна музичка средина во детските градинки добива многу поодговорна улога и упатува на неопходност за поитно менување на кадровската политика во градинките преку вработување на доволен број музички педагози, со што ќе се придонесе кон креирање на образовна политика во Република Македонија, насочена кон задоволување на правата на децата за квалитетен живот и образование по пример на развиените земји.

Користена литература

- Gordon E. E. (2003). *Learning sequences in music: skill, content and patterns*. Chicago: GIA Publications inc.
- Национална програма за развој на образованието во Р.Македонија, 2005 - 2015. (2005). Скопје: Министерство за образование и наука на РМ. <http://www.npro.edu.mk/dokumenti/strategija-mk.pdf>
- Основи на програмата за воспитно-образовна работа во јавните детски установи и детски градинки. (2007). Скопје: Службен весник 125/2007. <http://80.77.144.32/2007/5F9E56D97C545F47A285E05551FE31DE.pdf>
- Програма за воспитно-образовна дејност во предучилишното воспитание и образование. (1982). Скопје: Републички завод за унапредување на образованието и воспитанието.
- Ран детски развој - стандарди за рано учење и развој кај деца од 0 до 6 години. Скопје: Министерство за труд и социјална политика на РМ. www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/ELDS%20mac%20za%20OG.doc